

Edebiýat müşdagы / satiriki hekaýa

Category: Goşgular,Hekaýalar,Kitapcy,Satiriki hekaýalar,Sözler
написано kitapcy | 23 января, 2025
Edebiýat müşdagы / satiriki hekaýa

"NÄME EDENIMI ÖZÜMEM BILEMOK, BIR SERETSEM POLISIÝADA EKENIM"
/ EDEBIÝAT MUŞDAGY

Ikinji gata täze kwartirant geldi. Kwartirantlaryň gelmesi aňsadam bolsa, paty-putylaryny daşamak bir hepdä çekdi. Özüňiz bilyäňiz, soňky jaýlar biziň öňki öýlerimiz ýaly däl. Bir jaýda ýaşabam, bir-birlerini tanamaýan, salam-helige ýaramaýan goňşular bar. Bir mysal bereýin: Iki ýyl bări gapdalymyzdaky jaýda ýasaýan saryýagyz aýalyň sutonýorlyk edýändigini we onuň öýüniň talanandygyny diňe gazet habarlaryny okandan soňra biliп galdyk.

Ýokarky gata göçüp gelen täze kwartirantlary hem tanamokdym. Bir gün irden gapydan çykyp barýarkam daýaw bir adam başgabyны göbeginden aşak inderip, aşa hormat goýujylyk bilen salam berdi. Menem öz gezegimde "Waleýkim" diýip geçiberjek boldum.
– Men Mömin Ekýem Ozaneý – diýdi. Jogap bermäge maý bermänem dowam etdi: – Ýokaýyňza göçüp geýen mendiýin. Biý gün ahşam geýiň, güýyüňdeş bolaýy. Höýmetli myhmanymyz boýup, bizi böböndireýsiňiz diýip umyt edýän Minnetdaý, tanşanýygymza öýän şat.

Biz Mömin beý bilen aýak üzerinde şeýdip tanyşdyk. Ağşam onuň hyzmatkäri öye gelip:

- Hojaýyn size gelsin diýýär – diýdi.
- Bagışlaň, öýde myhmanym bar!..

Şol günden başlap her gün ağsam Mömin beýden çakylyk gelmäge başlady. Öýüne gidenim ýağşy welin, ýaman ýeri soň menem ony öye çagyrmaly boljak. Bizde gazyk ýaly dikilen dört oturguçdan başga hiç zat ýok. Niräň bir bigänesine masgara bolaýynmy?.. Yöne her gün ağsam dyngysyz çagyrdy welin, gitmesem dagy ol

meni golumdan tutup zor bilen äkidäýerli göründi...
Ahyry bir gün aşsam şamlygymy iýenden soñ olara gitdim.
Iň soñky çykan döwrebap öý goşlarynyň sergisine meñzäp duran
öyi taryp etmäge söz gerek. Holodilnik, tozan soruwy, pikap,
eşik ýuwuwy, skorowarka, magnitofon, mikser we şuňa meñzes
birnäçe enjam haryt pawilýonynda goýluşy ýaly hersi bir ýerde
ýatyrdы.

Mömin beý meni iş otagyna geçirdi. Diwardaky tekjelerde örülip
goýlan kitaplary görüp aňk bolup galdyň. İçimden "diýmek
ýalňyşypdyryn" diýdim... men ilkibada Mömin Ekrem beýi görünsiz
köweginiň biri hasaplardym.

– Men inteyýektuaý gatlagy gowy göýyän – diýdi.

Geplände biraz peltekläp gepleýär, munuň näme aýby bar!..

Işleýän ýerini soradym.

– Söwda-satyk edýän... – diýdi.

Mömin beý maňa öz goşgularyndan okap berdi.

– Niçik göydüňüz? - "diýibem sorady.

– Ajaýyp!..

Men "Ajaýyp!" diýdigimce, ol durman goşgy okady. Hekaýalarym
mundan gowy diýip, soñ hekaýa geçdi. Yzyndanam pýessa geçdi.

Ýadap başladym. Söhbetimiziň ugruny üýtgetjek bolup, kitap
tekjelerine elimi uzatdym. Ençeme ýyllap kitap okap gelsem-de,
bular ýaly köp kitabym bolmandy.

Mömin beý:

– Şu göýyän ähýi kitapáyyňyz sowgatdyý – diýdi.

– Aý ýog-a!.. Kim sowgat etdi?

– Ähýi ýazyjy-şahyýlaý biýen tanyşýygymyz baý... Hemmesi dossum.
Oýaýam meni gowy göýyäyeý, şoýaň beýeni...

Haýran galmakdan ýaňa özümi wagty bilen ele alyp bilmedim.

– Faýyh Ýyfgyny tanaýaňyzmy? – diýip sorady.

– Adyny eşidipdim – diýdim.

Ol tekjeden bir kitaby sogrup aldy:

– Ynha, şonuň sowgady...

Kitaby elimde aldym. Falif Ryfgynyň "Zeýtun dagy" eseri.

– Intäk başyny aç, näme ýazypdyý?

Kitabyň birinji sahypasyna şeýle ýazylardy: «Hormatly jenap
Mömin Ekrem doganyma dostlugymyzyň hormatyna ýadygärlik

hökmünde berildi. Falif Ryfgý...»

Falih Ryfgý "hökmünde", "berildi" diýen ýaly sözleri ýazjak adam däl, ýöne, kim bilyär!..

– Bulam Ýeşat Nuýynyň ýadygäýýigi... Çagykuşy...

«Mömin beýi hormatlamak bilen.. Reşat Nury»

– Men pahyý söwda essemem, ähýi edebiyatçyáý dostumdyý. – Ol ýene bir kitaby çykardy: – Bu-da Rö-ösen Eşyef beýden...

Ol kitabyň awtografyny özi okady:

– «Gaýdaşym Mö-ömin beýi čuñnuý hoýmatýamak biýen... Röösen Eşıyefden».

Ýakup Kadrynyň "Del" atly eser, Halide Edibiň "Siňekli bakgaly"... Hemmesi-de awtograf bilen Mömin bege kitaplaryny berenmişin.

Kitap tekjelerini dolduryp duran kitaplaryň ählisi muňa ýadygärlik ýazgysy bilen berlipdir. Men kitaplary birlayý gözden geçirip başladym welin, birwagtlar edebi lakam bilen ýazan öz romanyma gözüm düşse näme! Derrew sahabyny açyp gördüm. Onda-da: "Hormatly Mömin Ekrem beýependä... Hormatlamak bilen Hasan Ýektaş." diýip ýazgy bardy.

Ganym depäme urdy.

– Bu Hasan Ýektaşy hem tanaýardyňyzmy?

– Tanyşýýygymyz boýmasa kitawyna goý çekip beýeými?.. 0ý düýn biziň myhmanyymyz boýdy ahyýy.

Onuň aýaly hem jypdymakda adamsyndan pes oturanokdy. Adamsyndan bir artykmaç tarapy: ol stambul şiwesi bilen gürleyärdi.

Är-aýal ýene bir gün aşşam şamlykdan soň meni kofe içmäge çagyrdylar. Içgysgynç dymışlygy bozjak bolup, gepbaşy okladym:

– Beýik şahyrymyz Tewfik Fikreti tanaýaňyzmy?

Bu gezek aýaly Mömin bege gezek bermedi:

– A-aa, heý-de ony tanaman bolarmy! Ol biziň söygüli şahyrymyz ahyryn. Olam bizi diýseň gowy görýär. Bize kän gelýär-ä. Meniň bişirýan zeýtun ýagly dolamalarymy dagy hezil edip iýýär...

Bu iki ýalançynyň arasyň bozmaga hyýallandym. Tüýs ýeri-dä şu wagt! Jak-jaklap güldüm-de:

– Eý waý, gelneje jan, siz nämeleri diýip dursuňyz-aý. Tewfik Fikret ýogaldy ahyryn... – diýdim.

Men är-aýal ikisi utanarlar öýtdüm. Yöne aýal muňa gaşynam çytman:

– Aý ýoga-aa!.. Yöne ýere däl ekeni, köp wagt bäri bize gelip gitmesi kesildi diýyädimem-le... – diýdi.

Adamsy bolsa:

– Men näme üçin soňky döwüý biziň öýümizden aýagy kesiýdi, geýmesini goýdy diýip aýada edip ýöýdüm. Diýmek öýen eken-nä, hä? Wah, wah, wah! – diýip ikiýana urundy.

Menem şol wagt:

– Tewfik Fikretiň aradan çykayna elli ýyl geçdi... – diýdim. Bu sözümden soň olar az salym dymyp oturdylar. Soňra biribirleriniň yüzüne aňkarylyşdylar. Olar bırsalym şeýdişip durdular.

Aýal derrew özünü ele alyp:

– Eý Allajan!... Wagtyň şeýle çalt geçäýşini, dek düýn ýalydy... – diýse näme!

Her näme-de bolsa, myhmanlygyny edip sesimi çykarmadym. Ondan soň Mömin begiň sakyrdylaryny diňledim. Gaýtjak bolanynda-da:

– Size, ertir agşam öz öýümde garaşýaryn! – diýdim.

– Biynjalyk ederin!.. – ýyrşaran boldy.

Hakykatdanam ertesi gün ol meni öte biynjalyk etdi. Men ol kezzaby utandırmak üçin mazaly taýynlygyny görüpdim.

Kofe içip bolanymyzdan soň:

– Meniň siziňki ýaly köp kitabym bolmasa-da, bolanjasyň öz hakyky awtorlary gol çekip hut özüme beripdiler – diýdim.

– Gowudygyny!.. Nähili kitaplaýyñz baý?

Kitap tekjeden Ahmet Wefik Paşanyň Molýerden eden terjimelerini elime aldym we Mömin bege uzatdym.

– Okaň bakaly, Ahmet Wefik Paşa maňa näme ýazypdyr.

Ol kitapdaky awtografy peltek dili bilen hetjikläp zordan okady:

– «Söý-gü-ýi Ha-şan beý og-lu-mu-za-a.. Ah-met We-fik». Bu Ehmet Wefiq Paşa üçünji goşun biýikmesiniň seýkeýdesimi?

Jogap bermegiň deregine, indi-hä düşünip utanar-la diýip, tekjeden Naýymyň "Taryhyň" bir tomuny aldym.

– Serediň, Naýym näme ýazypdyr? «Mähir-muhabbetimiň nyşany hökmünde su eseri pakyr guluñyz Naýymdan kabul ediň».

Kezzabyň ýüzüne äñetdim. Pikire çümdi. Her niçigem bolsa ol, berlen urga düşünip, ýüzi gyzaraýjak ýalydy. Durdy-durdy-da:
– Seniň bi, Naýym aga diýyäniň söwda-satyk hem edýäý dämi?
Zordan geplemän durdum. Dil ýarsam kezzaby boýdan-başa geplemez ýaly etjegimi bilip durun.

– Gaýybeýse-de, sizde tanymaý ýazyjylaýdan ýohh!... – diýdi.
Elimi ýene terjime eserlere uzatdym. "Faust"çykdy.
– Gýote bar! – diýdim. – Olam serediň, maňa beren kitabyma näme ýazypdyr: «Hasançige».
– Kimiň eseriň diýdiň?
– Gýotäniň...

Ol elini çekgesini diredi. "Gota, Gota, Gota..." diýip, birnäçe gezek gaýtalandan soňra:

– Bildim – diýdi. – Bu haramzada birwagtlar trolleybus müdirliginde işledi gerek?

Jenaýatçylar görkezme berende, eden jenaýatlaryny belli bir ýere çenli aýdyp, soňam "mundan soňky bolan zatlar ýadyma düşenok!.." diýişleri ýaly, şondan soň huşumy ýitiripdirin, näme edendigimi we näme bolandygyny bilemok. Bir gözümi açıp seretsem, polisiýa bölümünde ekenim. Elimde-de Şekspiriň ýyrym-ýyrtyk bolan kitaby. Garşymdakt otyrgyçda-da yüz-gözi sypjyrylan we eleşan ýagdaýda oturan Mömin beý bar. Özem elini maňa tarap salgap: "Şuň üstünden arz etjek!" diýip walalaýlaýardy. Komissar maňa:

– Näme boldy araňyzda? Hany, düşündiriň! – diýdi.
Elimdäki kitaby oňa uzatdym. Kitabyň başky sahypasynda Şekspiriň suraty bardy. Komissar:

– Kim bu sakgally haramzada? – diýip sorady.
– Şekspir!..
– Diýmek kese ýerli!
– Iňlis, how!
– Näme piše edýär?
– Şahyr...
– Nirede ýasaýar? Siz bu adamy haýsy tarapdan tanaýarsyňz?..
Çalt salgysyny aýt maňa!..

Mömin bege seretdim-de:

– Allanyň razylygy üçin meni tutuň, elimi-aýagymy gandallaň!..

– diýip ýalbarmaga durdum.

Komissar otagdaky iki polisiýa işgärine ýüzlendi:

– Bu işlere biz goşulamzok, bulary äkidiň-de, syýasy jenaýatlar boýunça bölüme tabşyryň! – diýdi.

Eziz NESIN,

türk ýazyjysy.

Terjime eden: Has TÜRKMEN.

Satırıki hekaýalar